

spodbudno okolje in participacija predšolskega otroka v vrtcu

Jurka Lepičnik Vodopivec • Maja Hmelak

Jurka Lepičnik Vodopivec

Prof. dr. Jurka Lepičnik Vodopivec je redna profesorica in raziskovalna svetnica na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. Opus njenega pedagoškega dela je izjemno obsežen in dinamičen, saj predava študentom na dodiplomskem, podiplomskem in doktorskem študiju doma in v tujini. Njeno raziskovalno delo je osredotočeno na poučevanje profesionalnega razvoja in kompetenc vzgojiteljev ter učiteljev, okoljsko vzgojo in vzgojo za trajnostno prihodnost, vzgojo za medije, pedagoško komunikacijo, prikriti kurikulum ter subjektivne teorije. Je avtorica več kot 100 znanstvenih in strokovnih prispevkov, objavljenih v Sloveniji in v tujini. Je avtorica učbenikov in drugih gradiv za študente, učitelje in vzgojitelje ter aktivna raziskovalka v mnogih raziskovalnih skupinah s področja zgodnjega učenja in poučevanja.

Maja Hmelak

Dr. Maja Hmelak je izredna profesorica za področje pedagogike na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru. Na področju pedagoškega dela pozornost posveča teoriji vzgoje in predšolski pedagogiki, različnim vidikom pedagoške komunikacije in sodelovanju staršev ter vzgojiteljev. Na znanstvenem področju se raziskovalno ukvarja s preučevanjem celotnega zgodnjega otroštva kot tudi profesionalnim razvojem vzgojiteljev predšolskih otrok. Je avtorica in soavtorica znanstvene monografije, znanstvenih člankov, delov znanstvenih in strokovnih monografij, strokovnih člankov, recenzij. Še posebej se osredotoča na področja komunikacije, sodelovanja, stresa, konfliktov, kompetenc, tabu tem, tiskanih medijev, medgeneracijskega in medkulturnega povezovanja ter kakovosti.

spodbudno okolje
in participacija
predšolskega otroka
v vrtcu

Spodbudno okolje in participacija predšolskega otroka v vrtcu

Jurka **Lepičnik Vodopivec**
Maja **Hmelak**

Koper 2019

Jurka **Lepičnik Vodopivec**
Maja **Hmelak**

Spodbudno okolje in participacija predšolskega otroka v vrtcu

Znanstvena monografija

Zbirka: Knjižnica Ludus, 22 (ISSN 2536-1937)

Urednik zbirke: **Silva Bratož**

Recenzenta: **Kiril Barbareev, Marina Diković**

Naslovnica: **Tina Cotič**

Oblikovanje (tipične strani): **Tilen Žbona**

Lektura in prelom: **Davorin Dukič**

Izdala in založila: **Založba Univerze na Primorskem**

Titov trg 4, SI-6000 Koper

Glavni urednik: **Jonatan Vinkler**

Vodja založbe: **Alen Ježovnik**

Koper 2019

ISBN 978-961-7055-95-5

Naklada: **200 izvodov**

© 2019 Založba Univerze na Primorskem

Izdaja je sofinancirana po pogodbi ARRS za sofinanciranje izdajanja znanstvenih monografij
v letu 2019.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

373.2

LEPIČNIK-Vodopivec, Jurka

Spodbudno okolje in participacija predšolskega otroka v vrtcu : [znanstvena monografija] /
Jurka Lepičnik Vodopivec, Maja Hmelak. - Koper : Založba Univerze na Primorskem, 2019. -
(Zbirka Knjižnica Ludus, ISSN 2536-1937 ; 22)

ISBN 978-961-7055-95-5

1. Hmelak, Maja, 1982-

COBISS.SI-ID 302684416

VSEBINA

SLIKE IN PREGLEDNICE	7
UVOD	9
OPREDELITEV OKOLJA	11
OKOLJE V VRTCU	13
Normativi in standardi za vrtčevsko okolje	16
Vrtec kot objekt	17
TEORETIČNE UTEMELJITVE OKOLJAZ VIDIKA VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA	25
Pedagogika montessori in pomen spodbudnega okolja	28
Teorija ekološkega razvoja Urija Bronfenbrennerja in pomen spodbudnega okolja	33
Waldorfska pedagogika in pomen spodbudnega okolja	36
Pedagogika Reggio Emilia in pomen spodbudnega okolja	37
Struktura prostora v posameznem vrtcu kot osnova spodbudnega okolja	39
Notranji prostor vrtca	40
Struktura prostora v javnem vrtcu	40
Struktura prostora vrtca Montessori	43
Struktura prostora waldorfskega vrtca	44
Struktura prostora vrtca Reggio Emilia	45
Primerjava različnih struktur notranjega prostora v posameznem vrtcu	45
Struktura zunanjih vrtčevskih igrišč v posameznem vrtcu	46
Struktura igrišča v javnem vrtcu	47
Struktura igrišča vrtca Montessori	48

Struktura igrišča waldorfskega vrtca	48
Struktura igrišča vrtca Reggio Emilia	49
Primerjanje struktur zunanjih igrišč	49
DRUŽBENO IN NARAVNO OKOLJE V POVEZAVI Z OKOLJSKO VZGOJO	51
Okoljska vzgoja in vzgoja za trajnostni razvoj	52
Medijska vzgoja in vzgoja za medije	58
Gozdna pedagogika	62
Gozdni vrtci v Evropi in Sloveniji	69
Doživljajsko igrišče	70
PARTICIPACIJA OTROK V OKOLJU	75
ZAKLJUČEK	97
POVZETEK	101
SUMMARY	105
LITERATURA	111
RECENZII	125
I	125
II	126
IMENSKO KAZALO	129

SLIKE IN PREGLEDNICE

- 34** Slika 1: Prikaz Bronfenbrennerjeve kontekstualne ekološke teorije
- 88** Slika 2: Hierarhija potreb po Maslowu

- 27** Preglednica 1: Pregled razvojnih teorij s stališča okoljske vzgoje po J. Lepičnik Vodopivec (2006)
- 42** Preglednica 2: Prostorski program za vrtce

UVOD

Pedagoški koncepti v preteklosti in sedanjosti poudarjajo pomen okolja v otrokovem razvoju. Del otrokovega okolja, vključenega v organizirano predšolsko vzgojo, sta tudi prostor in oprema vrtca. Odgovornost za organizacijo in opremljenost vrtca nosi posamezni vrtec, resorno ministrstvo pa je odgovorno tako za pripravo kot tudi za uresničevanje normativov in minimalnih tehničnih pogojev za prostor ter opremo vrtcev v celotni državi.

»Večina strokovnjakov za predšolsko vzgojo se strinja, da je vzgojiteljeva vloga osrednjega pomena za učinkovitost programa predšolska vzgoja. Otroci, ki jih vzgojitelji bolj vzpodbujajo, vztrajajo dalj časa pri dejavnostih in so bolj neodvisni.« (Bahovec in Kodelja, 1996, str. 64) V otroka usmerjeni pristopi, kot primer F. Froebel, so temeljili na načelu, da je treba otrokovim prirojenim značilnostim omogočiti, da se razcvetijo; po Froeblovih besedah je funkcija šole narediti notranjo zunanjo (Seefeldt in Barbour, 1998). Na otroka gledamo kot na aktivnega in fleksibilnega, zato naj bi pedagog, izhajal iz otrokovega vsakodnevnega razumevanja in konstruiranja znanja o okolju (Dahlberg, Morse in Pence, 1999). »S tem je povezana sposobnost organizirati igralni prostor, nuditi primerna sredstva, materiale in dejavnosti ter usmerjati otroke k prehajanju iz ene dejavnosti v drugo.« (Bahovec in Kodelja, 1996, str. 64)

Številne učne teorije, kot so tiste Froebela, M. Montessori, Issacs, Steinerja, Vygotskyga, Piageta in Brunerja, temeljijo na ideji, da se otroci naučijo razumeti svet z izgradnjo konceptov prek lastne interakcije z okoljem. Aktivno učenje je bilo priznано kot ključno za kognitivne in ostale razvojne procese otrok (Moyles, 1997). Otrok se namreč uči z vzpostavljanjem lastne fizične in men-

talne povezave s svetom, skozi senzorično raziskovanje, lastno prizadevanje, družbene izkušnje in z aktivnim iskanjem pomena teh izkušenj. Preprosto povedano, namen vzgoje in izobraževanja je pomagati otroku doseči višjo stopnjo razvoja z lastno fizično in mentalno interakcijo z okoljem (Li, 2006).

Vrtec kot prostor, v katerem se otrok uči in živi, sodi v njegovo širše družbeno okolje. V njem otrok preživi večino časa tekom tedna, zato mora biti prostor primerno opremljen. Read (2007) razlaga, da je predšolska institucija prostor, kjer se značilnosti iz domačega okolja prepletajo z izobraževalnimi ter tako tvorijo enoten prostor. Kurikulum vrtca je namreč zasnovan tako, da odraža številne vidike otrokovega domačega okolja (npr. čas obroka, čas počitka, igre), hkrati pa vključuje dodaten prostor za kognitivni in družbeni razvoj.

Ravno zato sama organizacija in oprema prostorov nista zanemarljiva dejavnika. V okviru tega ločimo notranje prostore (igralnice), ki so nadalje razčlenjeni še na že omenjene interesne kotičke, in zunanje prostore (igrišča), oboji pa z ustrezno opremo in razporeditvijo otroku omogočajo aktivno in kvalitetno udejstvovanje (igro in učenje). Ali, kot dodaja Read (2007), prostor v vrtcu naj bi odražal elemente doma, vključno z obliko, materiali, urejanjem okolice in raznolikostjo oblikovanja, s čimer bi se ustvaril vabljiv in prijeten vstop v prostor.

Poleg otrokove samoaktivnosti in dednosti vrtec tako ključno vpliva na njegov razvoj. Po mnenju Kreka (1995) je namreč otrok v aktivnem odnosu do okolja, s svojo dejavnostjo nanj vpliva in ga skuša oblikovati glede na svoje sposobnosti, interese, potrebe, počutje ... Urejenost vrtca in posameznih igralnic naj da otrokom dovolj možnosti za gibanje, za njegovo izbiro dejavnosti in prostora, različne socialne stike med otroki in odraslimi kot tudi za njegov umik v zasebnost.